

## 60 år sedan vinterkriget bröt ut

Pentti Käppi, ögonvittne,  
berättar från sitt karelska  
perspektiv, i historiens ljus

*Se sidorna 6-7!*

*Vem är lottan  
som var med  
på invigningen  
av minnes-  
plattan?*

Svaret finns  
på sista sidan!

*Missade du  
minister  
Eva Biaudets  
tal på  
Skeppsbron?*

*Sidorna 8-9!*

*"Det bästa för mig var  
att få stanna i Sverige"*

*Läs Irma Magnussons  
berättelse!*

*Sidorna 10-12!*



*Ari Kunnari har fullt upp med att föreviga händelserna. Martti Broström ser till att fanan håller sig stilla. Lottan i mitten ser ut att trivas med sällskapet.*

Foto: Kai Rosnell



Riksförbundet  
Finska krigsbarn

## Från redaktionen

Detta nummer av MedlemsNytt ägnas delvis åt 60-årsminnet av vinterkriget utbrott.

Skotten i Mainila, som Pentti Käppi berättar om, kan sägas utgöra startskottet för vår tillvaro i Sverige, för hela krigsbarnsverksamheten.

Den bitterhet som en del av oss känner bör egentligen riktas mot de politiska makthavare som startade kriget: Hitler, Stalin, Molotov och deras anhang.

Hade du svårt att uppfatta minister Eva Biaudets tal vid invigningen av minnesreliefen på Skeppsbron? Eller du kanske inte var där?

Vi har fått en kopia av talet och publicerar större delen av det i detta nummer, med kritisk kommentar. Eva Biaudet själv har fått ta del av den, men vi har inte fått något svar på kritiken.

För att vidga våra vyer publicerar vi denna gång en gästkrönika. Zenaida Hadzimahovic, flykting från Bosnien, skriver en krönika var fjärde vecka i Östgöta-Correspondenten. Vi har fått hennes tillstånd att återge en av dem.

Jag har hört Irma Magnusson i Lindome berätta om sina upplevelser och känslor från barndomen, och jag har uppmuntrat henne att skriva ner sin berättelse. Därför är det ett nöje att kunna publicera den precis som hon skrivit den.

Hon har ett imponerande minne, men det är väl så att man oftast minns de riktigt dramatiska händelserna. Hon har många sådana att minnas.

Hon skriver att "det bästa för mig var att stanna i Sverige". Men jag vet att hon hela tiden plågas av att inte kunna kommunicera med sina släktingar på sitt modersmål. Hon är inte ensam om den plågan.

Detta är årtusendets sista MedlemsNytt. Vi önskar läsarens ett gott nytt millennium!

Redaktionen

genom

Kai Rosnell

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos *Ekonomi-Print AB*, Stockholm, i november 1999.

## I detta nummer:

	sid
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Gästkrönikör	4
Nya böcker	5
För 60 år sedan	6-7
Eva Biaudets tal med kommentar	8-9
Minnesplattan som vykort	9
Irmas berättelse	10-12
Dikt, av Soile Vesterberg	12
Om Kura skymning och Kalevala	13
Ljuvliga ungdom	13
Efterlysning	14
RFK-nytt	14
På gång i lokalföreningarna	14
RFK:s bibliotek	15
RFK och lokalföreningarna	15
Erna Sinclair, lotta	16

## I nästa nummer:

Om judiska krigsbarn.  
Att "förlora" en bror till Sverige.  
Fler berättelser.  
"Nya" böcker.  
Med mera.

### **Redaktionen för MedlemsNytt:**

**Pirkko Ahlin**, ansvarig utgivare. Tel 054-158638.

**Kai Rosnell**, redaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.  
E-post: [kai.rosnell@mail.bip.net](mailto:kai.rosnell@mail.bip.net)

**Gunnar Sältin**, Odengatan 47, 4 tr, 113 51 Stockholm. Tel: 08-6731869.

**Gui Emanuelsson**, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-4011703.

# — Ordföranden har ordet: —

**Kära vänner!**

"Hösten är kommen, hör stormarna gny, svanen tar avsked och svalorna fly..." Så sjöng vi i skolan, då under 40-talet. Nu sjunger man inte den visan mer i skolorna, tyvärr - kanske. När detta skrivs är det en vacker höstdag med en blek novembersol som lyser från en helt klar himmel. Det har ju varit en otroligt vacker höst med temperaturer över det normala åtminstone här i Värmland.

Vi har nu avslutat vårt stora projekt med **minnesplattan**. Det känns fantastiskt att vi har lyckats genomföra detta stora projekt och att allt till slut gick så väl i lås. Det har dock varit ett intensivt arbete med många diskussioner och kompromisser, men det har också varit väldigt roligt att delta i detta arbete. Tack alla ni, kära vänner, som med stöd och uppmuntran har följt oss under denna tid. Jag kan nu uppmana er att **när ni kommer till Stockholm, gå till Skeppsbron 28 och titta**. Där på denna husfasad finns den. Den pryder verkligen sin plats.

**Varför just Skeppsbron 28?** Några (utomstående) har faktiskt ställt denna fråga till mig. I dag ägs detta hus av KFUK-KFUMs riksförbund. Men under den tid som krigsbarntransporterna genomfördes ägdes huset av rederiet Svea. Det var till Skeppsbron som de första finlandsbarnen kom och det var där de steg i land. Många som var med den 19 september mindes detta och kände nos-talgi och var rörda att återigen stå just där och minnas.

*"Det känns hedrande för KFUK-KFUM att ha minnesplattan på vårt hus. Att minnas de finska krigsbarnen och deras situation och alla frivilliga insatser som gjordes är viktigt för KFUK-KFUM som en frivillig organisation som arbetar för barns och ungdomars bästa och barns och ungdomars delaktighet. Sveriges KFUK-KFUM har i dag direkt samarbete med flera KFUK och KFUM i världen där det finns barn som drabbats hårt av krig, förtryck och ockupation: Palestina, Liberia, flera länder i Latinamerika."*

Så skriver generalsekreterare Anita Andersson i KFUK-KFUMs tidning **NNKY** nr 5/99. Där finns en artikel om minnesplattan med Anita Andersson framför husfasaden. **RFK vill tacka också KFUK-KFUM för delaktighet i arbetet med minnesplattan.**

Jag har i tidigare "brev" nämnt om **RFK:s framtida inriktning**. Det som vi framför allt nu måste fortsätta med och kanske ta hårdare tag i är dokumentationen. Vi har i styrelsen diskuterat detta och vi inser att det börjar bli bråttom. Vi blir fler och fler "pensionärer" i vår förening. Det innebär mer tid att sätta sig ner och kanske skriva eller på annat sätt dokumentera vår egen historia. Men det innebär också något som vi ej kan bortse ifrån, nämligen att vår förening inte kommer att bestå i oändlig tid framöver. Många bidrag har kommit från medlemmar men vi tar emot så länge vi orkar. Skriv gärna!

Vi kanske ska inleda ett samarbete med föreningarna i Finland och i Danmark när det gäller just dokumentation. I Danmark finns som jag tidigare konstaterat inte så mycket bevarat, eftersom många av deras dokument, av säkerhetsskäl för de finska barnen, förstördes när landet ockuperades. Men många har säkert mycket att berätta.

**"Kura skymning"** gjorde man över hela Norden den 8 november, ett samarbete mellan Föreningen Norden och Stadsbiblioteken. Temat i år var bl a Kalevala. Hur man "kurade skymning" i Karlstad berättas om på annan plats i MN.

**Kalevala firar i höst 150-årsjubileum.** Elias Lönnrots utgåva av Kalevala utkom 1849. I år 1999 är en ny svensk översättning aktuell. Lars Huldén och Mats Huldén står för denna den första fullständiga översättningen sedan 1860-talet. **Lars Huldén berättade om arbetet vid ett besök i Karlstad den 17 november.**

RFK har begåvats med en ny bok! Med posten kom för några dagar sedan ett brev innehållande en bilderbok, som gåva till RFK, **"Impi från Suomussalmi - Finlandsbarn i Sverige 1944-1945"** skriven av **Gunilla Bönner**. Boken recenseras i MN. Tack Gunilla för en betydelsefull gåva!

Vid invigningshögtiden den 19 september erhöll RFK flera gåvor. En förteckning över dessa finns också redovisad i denna tidning.

Detta är sista numret av MN för år 1999. Men redaktionen fortsätter oförtrutet sitt arbete. Skicka in brev, dikter, berättelser och allt som kan vara av intresse. MN utkommer även under 2000!

Tack för all fin kontakt jag haft med er under året. Jag önskar er alla en riktigt GOD jul och ett GOTT NYTT ÅR! Vi har mycket att se fram emot för år 2000!



*Pirteko*

# Dagens gästkrönikör

Som en påminnelse om att det fortfarande pågår krig på vår jord, och inte så långt från våra gränser, publicerar vi här en "krönika" som var införd i Östgöta-Correspondenten i Linköping den 21 oktober i år.

Författaren är född 1963, kom med man och ettårig son från Bosnien till Sverige 1991. Då var det fullt krig i Kroatien och "det kändes tydligt att även kriget i Bosnien var nära", skriver Zenaida Hadzimahovic.

Hon var gymnasielärare i slaviska språk och litteratur och senare journalist i Bosnien. Sedan familjen fick permanent uppehållstillstånd i Sverige har Zenaida arbetat

som hemspråklärare på heltid samtidigt som hon studerat svenska och samhällskunskap på komvux.

Hon deltog i ett projekt för journalister med invandrarbakgrund på "Corren" och fick först ett vikariat. Nu är hon allmänreporter på lokalredaktionen i Kisa och skriver en krönika var fjärde vecka.

"Jag försöker få människor att se saker och ting från olika perspektiv så att vi kan, kanske, bättre förstå varandra", skriver Zenaida.

Vi är många som känner igen oss i hennes text. Klivenheten förföljer oss.

Kai Rosnell



Dagens  
krönikör

ZENAIDA HADZIMAHOVIC

**E**n av de vanligaste frågorna som ställs till mig i Sverige är om jag tänker återvända hem. I början var svaret givet. Jag kom ju hit för att bara stanna ett par månader. Tills kriget i Bosnien slut, brukade jag säga. Som bekant pågick kriget längre än två månader och redan efter första resan hem hösten 1995 hade jag inga självklara svar på frågan längre.

"Jag åker hem när det blir verkligen bra igen i Bosnien", yttrar jag mig numera diplomatiskt. Jag vågar inte säga: "Nej, jag tänker inte återvända hem", ett svar som skulle ställa mig i en svår situation. Jag kan bli betraktad som en konstig person, en sådan fosterlandsförrädare som inte vill åka till sitt eget hem. Men jag törs inte heller säga att jag snart vänder tillbaka, då kan folk bli sura på mig som öppet förredrar det sargade Bosnien framför det vackra och fria Sverige.

Sanningen är dessutom att jag själv inte längre vet vart jag skulle återvända. Varje sommar åker jag med

familjen till min mans hemstad Bihac. Där finns huset som jag kallade för mitt hem i flera år. Dit kommer jag med förhoppningen att tomheten inombords, lagrad under alla dessa år av bortovaro, äntligen ska försvinna.

**V**arje sommar förväntar jag mig också att längtan efter det förlorade ska minska, att stenen som så tungt trycker i bröstkorgen ska förvandlas till rök. Jag slutar aldrig att hoppas på att åtminstone få tillbaka en del av mitt liv före kriget, som den känslan av ovillkorlig tillhörighet som endast hemmet kan ge.

Men huset i Bihac, taket och väggarna, bjuder inte längre på samma känslor. Mina bekanta och släktingar i Bosnien gör visst sitt bästa för att jag ska må bra och känna mig välkommen. Ingen av dem hör dock det osagda som gråter inom mig.

Ofta undrar jag vad vi egentligen förväntar oss från varandra. Jag orkar inte lyssna på hemska historier från kriget och de bryr sig faktiskt inte om vad jag sysslar med i Sverige. De blir uttråkade när jag

berättar om min kamp för ett jobb som journalist, ett område där sådana som jag varit och är sällsynta. De lyssnar likgiltigt på mina berättelser över hur svårt det kan vara för invandrare att komma åt en plats i det svenska samhället, utan att man på vägen dit blir förnedrad på grund av sin härkomst.

Det jag har att säga låter ju löjligt jämfört med mina bekantas dagliga överlevnadsstrid i Bosnien. Hemlängtan är inte heller så farlig i deras ögon. Många av dem vill resa därifrån, åka långt bort enbart med hoppet om att ett bättre liv väntar där ute.

**E**fter varje sommar blir jag mer medveten om en sak, att det som jag saknar bara finns i minnet och att jag aldrig får det tillbaka. Att ordet hemmet enbart innehåller känslor och människor som är borta för gott.

Först på plats i Bihac blir min förlust verklig och jag inser att jag aldrig någonsin kommer att träffa min mamma och min syster. Att jag och många av mina kompisar inte längre

har så mycket att säga till varandra. Och resan till Sverige, där glömskan är möjligt, efter dessa semestrar känns alltid som en befrielse.

- Välkommen hem, sa 11-åriga Frida när jag kom tillbaka till Linköping från årets resa till Bosnien.

- Eller du kanske var hemma? undrade hon vidare.

Då sa jag det. För första gången.

- Jag har inget hem, Frida.

Hon tittade en lång stund på mig med sina runda snälla ögon.

- Nej. Det har inte jag heller, men man vänjer sig vid det, tröstade flickan mig.

**F**ridas föräldrar är skilda sedan flera år tillbaka och hon bor en vecka hos mamma, en vecka hos pappa. Därför visste hon.

"Borta längtade jag hem och hemma längtade jag bort. Bara på resan kände jag mig verkligen hemma", säger ett finskt flyktningbarn i en bok av Gunilla Bönner. Vi är många i det här landet som delar samma känsla.

[zenaida.hadzimahovic@corren.se](mailto:zenaida.hadzimahovic@corren.se)



## "Varje människa har sin berättelse. Detta är min."

Så säger **IMPI från Suomussalmi - Finlandsbarn i Sverige 1944-1945** i bilderboken skriven av Gunilla Bönner.

En ny bok om Finlandsbarn har utkommit! Den bygger på bilder från en utställning (från 1990). Bilderna gjordes av Gunilla Bönner, som hört det finska krigsbarnet Impi Kupari och hennes svenska mamma Kerstin Gustafson berätta. Nu 1999 har berättelsen och bilderna blivit en bilderbok.

Den är indelad i två avsnitt. I den första berättar Impi om sin stora familj och hembyn i Suomussalmi och om hur barnen som någonting självklart fick hjälpa till med allt på gården. Impi berättar också om den "vandrande fröken" som kom till byn några gånger om året. Hon berättar om lekar, bastubad och om andakten hemma i storstugan om söndagarna.

Men "en dag blev allt annorlunda. Det var den 30 november 1939 och jag var bara fem år." Familjen måste fly och svårigheterna började.

Den andra delens första kapitel heter "Den långa resan". Impi får höra talas om att barn kan resa till Sverige. Hon anmäler sig i hemlighet. Det var vintern 1944. När hennes far får veta det säger han: "Jag har tio fingrar och tio barn och jag älskar dem alla lika. Skulle jag kunna vara utan något enda av dem?"

Men resan blir av och Impi hamnar till slut hos sin "svenska mamma Kerstin". Hon får det bra. Men hon säger dock: "Min riktiga mamma var och förblev "äiti" i Finland". Hon säger också: "Det var svårt att vara på två ställen inombords."

När kriget slutar blir det kaos för Impi. "I mitt huvud blev det som en karusell". Impi vet inte riktigt om hon vill hem, men till slut blir det så. Längtan till svenska mamma kommer ändå att för alltid finnas kvar.

"Jag kände mig alltmer som två barn samtidigt. Ett finskt och ett svenskt." Detta är ju något som de flesta av oss väl känner igen. Och vi känner igen mycket i den här boken. Bilderna har en mörk underton och känns suggestiva. Men de passar utmärkt till Gunillas text.

Med hjälp av de kartor som finns kan man lätt orientera sig geografiskt. Det finns även ordförklaringar och en faktadel, med historik samt en del sifferuppgifter. (Den exakta uppgiften om antalet adopterade barn, 1 424, varifrån kommer den?)

Boken passar utmärkt att läsa för och tillsammans med barn. Varför inte en julklapp till våra barnbarn?

Pirkko Ahlin

Boken kan beställas direkt från Förlaget Blå Fjäril, Kalle Stinas gränd 2, 590 41 Rimforsa, tel 0494-21123, och kostar då 250 kr + porto. I bokhandeln kostar boken 265 kr.

## NYA BÖCKER Brevväxling skildrar vardagen

Listan över litteratur om Finlands krig och krigsbarn blir allt längre.

**Martta och Eero. En finsk familj under kriget 1939-1944.**

Så heter en färsk bok av **Marja Taussi Sjöberg**, professor i historia i Umeå. Den bygger på brevväxlingen mellan författarens föräldrar i Finland under krigsåren och skildrar vardagen på "hemmafronten". Samtidigt vidgar den förståelsen bl a för de omständigheter som ledde till att så många mödrar sände iväg sina barn till Sverige.

Författaren ärvde brevsamlingen (omfattande ett par tusen brev) och har gjort ett urval och sammanställt sitt material med hjälp av föräldrarnas minnesanteckningar.

Vi återkommer till denna bok.

Det är Atlantis bokförlag i Stockholm som gett ut boken. Atlantis har kommit att specialisera sig bl a på böcker med anknytning till Finland.

För några år sedan gav man ut **Heikki Ylikangas' Vägen till Tammerfors**, en mycket uppmärksammad skildring av inbördeskriget. I höst har man också gett ut den underbara nyöversättningen av **Kalevala**, samt en bok av **Max Jakobson**, den finländske diplomaten som var aktuell att bli FN:s generalsekreterare. Den heter "Finlands väg 1899-1999".

### Uppföljare

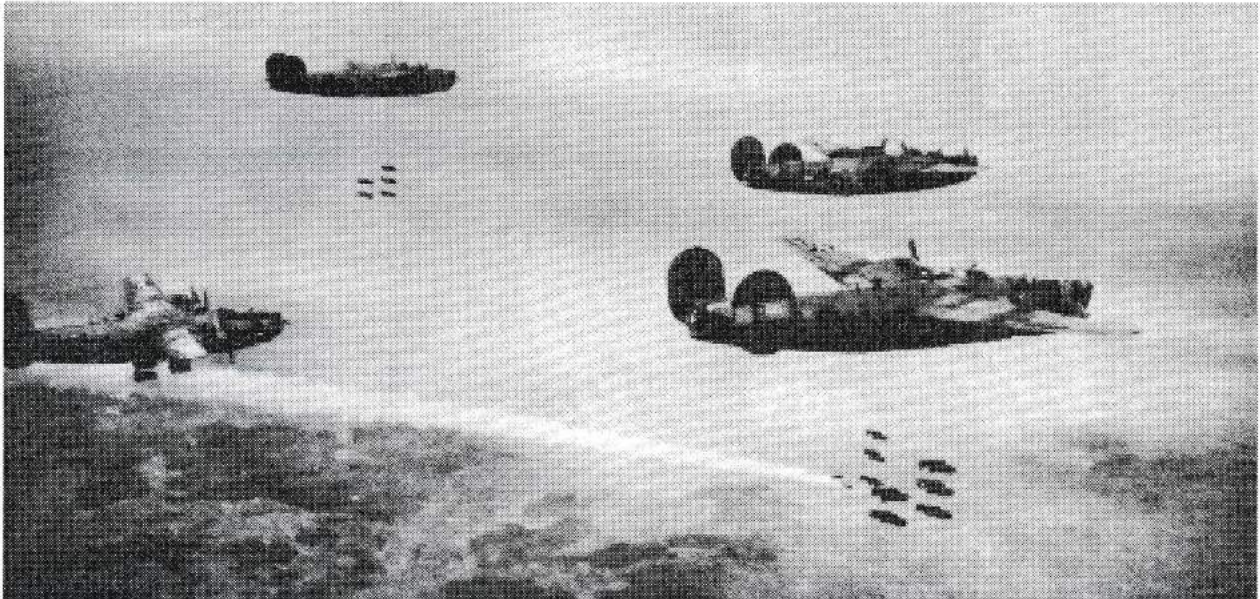
Vi som läst **Sinikka Vesterbergs** självbiografiska bok "En gång krigsbarn" och njutit av hennes fina språk har snart en uppföljare att vänta.

"Skymt av livet" heter den nya boken som utkommer i början av år 2000, "en skönlitterärt berättad skildring från 50-talet med självbiografisk anknytning", som författaren skriver.

Den är skriven och tryckt i Australien.

Hennes första bok såldes genom Aune Karlsson samt via **Nordens tidning** och Arena Norden. Hur vi får tag i "Skymt av livet" återkommer vi till i ett senare nummer av MN.

Kai Rosnell



*Morgonen den 30 november 1939 flög mängder av ryska bombplan över gränsen på Karelska Näset för att sprida skräck och förödelse över Helsingfors och andra städer i Finland. Flygplanen på denna bild är dock amerikanska B 24 på väg mot tyska mål.*

## *För 60 år sedan...*

**Den 30 november 1939 är ett datum som de flesta finländare 65 år och äldre har något dramatiskt minne av. Det var då vinterkriget bröt ut med massiva ryska terrorbombningar runtom i hela Finland.**

Redan sommaren hade skilt sig från andra somrar i min hemby Kuninkaanristi i Vuoksela kommun, som låg mitt på Karelska näset, endast tre mil från det närmaste ryska gränssnittet. Även ett barns ögon och öron uppfattade att någonting extraordinärt höll på att hända.

De vuxna samlades oftare än vanligt hos grannen, som ägde en radio. De lyssnade på nyhetssändningar och diskuterade mera intensivt än vanligt. Man kunde ibland se en liten truppavdelning marschera på byvägen, troligen på väg till ett befästningsarbete någonstans på Näset.

Ett och annat flygplan dånade över den fridfulla landsbygden, och samtliga barn rusade då ut ur huset för att beskåda den främmande fågeln.

### **Hemlig pakt**

Tysklands anfall på Polen den 1 september ökade trycket på Finland. Landet levde ännu i okunnighet om Ribbentrop-Molotovpaktens hemliga

tilläggsprotokoll, enligt vilket Finland utlämnats som ett lovligt byte för Sovjetunionen.

Vid mötet mellan de nordiska statscheferna och utrikesministrarna i Stockholm 18-19 oktober fick president Kallio och utrikesminister Erkko ett entydigt svar av statsminister Per-Albin Hansson: Sverige skulle **inte** kämpa vid Finlands sida om kriget bröt ut.

Från mitten av oktober till mitten av november förde Finland under Paasikivis ledning tre förhandlingar med de ryska ledarna utan att nå någon överenskommelse. När förhandlingarna bröt samman ansåg Erkko och finansminister Tanner att det inte fanns någon anledning att upprätthålla en skärpt försvarsberedskap. Statsminister Cajander glädde sig den 23 november åt att livet i Finland höll på att återgå i sina normala banor.

### **Skotten i Mainila**

Den ende som tycktes inse lägets allvar var försvarsrådets ordförande Mannerheim, som hotade med avgång. President Kallio övervägde just att byta ut den "gamle och bitske" fältmarskalken mot en yngre och fogligare person när skotten i Mainila avlossades den 26 november. Molotov

anklagade finländarna för att med sitt artilleri ha skjutit på ryska posteringar i byn Mainila på den ryska sidan och krävde ett tillbakadragande av finska trupper med 20-25 km från gränsen.

Ryssarna har först efter glasnost erkänt att skotten i Mainila var en provokation. Syftet var att ge ryssarna alibi för ett anfall mot Finland.

Efter skotten i Mainila sade Sovjetunionen ensidigt, i strid med överenskomna avtal, upp nonaggressionspaktens från 1932 och bröt de diplomatiska förbindelserna med Finland.

### **Fientligt flyg!**

Morgonen den 30 november 1939 såg ut att gry lika sömning och fuktig som andra morgnar under senhösten i mitt hem i Kuninkaanristi. Vintern var sen, men den första blöta snön hade fallit under natten.

Morgonsysslorna i ladugården var avklarade. Familjen, bestående av far och mor samt fem minderåriga barn, satt och åt frukost, när ett starkt oväsen störde den sömninga friden. Sirkka, äldsta dottern, sprang fram till ytterdörren för att ta reda på orsaken.

Hon ropade till av förvåning och hela familjen rusade till dörren.

En stor mängd flygplan for över våra huvuden och man kunde höra

## Glädjen på Ny Dags redaktion.



Hej, vilken lycklig och glädjerik dag och vad ära och tapperhet sen! Oss fyller med stolthet vår röda armé, som törs käckt ställa hundra mot en. Vad tyskar och engelsmän icke förmått, att med fröjd sticka städer i brand, det mäktar med lätthet vårt höga parti och vårt andliga fädernesland. Dess eskuld är bländande vit såsom snö, och det kämpar för sanning och fred och jubel och glädje vill spränga vårt bröst för var brandbomb som det släpper ned. Nu bortschasas kvinnor och barn av vår här, som är rättfärdiggjord genom tron så nog ha vi orsak att fröjdas i dag på den ädla Ny Dags redaktion.

HIC.

*Denna dagsvers publicerades i Dagens Nyheter dagen efter vinterkrigets utbrott. Ny Dag var en kommunistisk tidning som försvarade Sovjets angrepp. Bakom signaturen HIC dolde sig Alf Henrikson.*

kulsprutesmattor. Vi stängde dörren snabbt. Mor kontrollerade att spisen hade brunnit ut så att ingen rök steg upp från skorstenen och avslöjade att det fanns folk i huset. Sedan fick vi förhållningsregler att inte gå ut i onödan.

### Ner i diket!

Om vi var tvungna att vistas ute skulle vi söka skydd så snart vi hörde motorbuller. Om vi inte hann ta oss inomhus innan planen var inom synhåll skulle vi slänga oss i diket med ansiktet mot marken. För mörkläggnings hämtade mor fram några filter som under kvällen och natten skulle hindra fotogenlampans ljus att vägleda de ryska flygplanen.

Grannarna, som hade sina hus nära skogen, utrymde husen på dagtid och uppehöll sig i skogen på dagen. Vid mörkrets inbrott smög de till-

baka till sina utkylda hus, utträttade ladugårdsgöromålen, värmde upp huset och åt sig mätta.

### Visade ingen oro

Vår familj saknade denna möjlighet. Från det lilla huset vid Vuoksens strand var det en hel kilometer till skogsbrynet, och tre av barnen var under fem år gamla, den yngste inte ens två månader. Mina föräldrar tog risken att stanna hemma utan att på minsta sätt visa sin oro för oss. Detta gjorde att vi inte heller kände någon större ängslan.

Det blev i längden trist att sitta inne och undra vad grannarna hade för sig i skogen. Jag och min tre år äldre syster fick på eftermiddagen lov att bege oss dit för att hälsa på dem. På vägen dit fick vi två gånger kasta oss i snöiga diken. I ett avseende lydde vi inte föräldrarnas förmanin-

gar. Vi höll inte ansiktet tryckt mot marken utan vände oss genast mot himlen för att kunna se flygplanen, som dånade över våra huvuden.

Vi hittade snart de flesta av våra grannar under några snöiga granar. De visade ingen glädje över vår ankomst, utan föreföll deprimerade och nervösa. Därför återvände vi hem.

### Bomber!

Nästan hemma hörde vi återigen flygplansbuller och sprang in i höladan, som låg ca 50 meter från huset, och slängde oss på golvet. En kraftig explosion fick vår fantasi att skena iväg. Hade vårt hus blivit träffat av bomben?

När motorbullret försvunnit i fjärran sprang vi ut för att lättade konstatera att huset stod kvar.

Vid skymningen, när flygaktiviteten avtog, hängde mor upp filtarna, så vi kunde tända fotogenlampan. Ugnen värmde upp för att få bättre rumstemperatur och för att laga risgrynsgröt till kvällen. Sedan gick mor till ladugården för att utföra kvällssysslorna.

Under tiden kom en grannpojke på besök och meddelade att om en timme skulle en släde hämta oss alla utom far, som skulle bli kvar i krigstjänst. Det enda vi fick ta med oss var de varma kläder vi tog på oss och två filter.

När mor återvände från ladugården vidtog en febril aktivitet. Som det sagts stod en häst och släde med en kusk utanför vårt hus på angiven tid. Mor och vi fem barn steg på sedan vi sagt farväl till far, som vi inte skulle se förrän i mars när han återvände från vinterkriget. Kvällsgröten hann vi aldrig äta.

Efter en lång och sömngivande slädtur kom vi till en järnvägsstation, där många flyktingar, huvudsakligen kvinnor, barn och äldre, hade samlats. Återigen en lång väntan innan tåget anlände någon gång efter midnatt.

I den allmänna rusningen efter de bästa platserna sprang min fyraårige bror bort, men hittades sedan i fel vagn. Instuvade i kalla godsvagnar började vår flyktingfärd tillsammans med drygt 400 000 andra karelare.

Pentti Käppi

**Omsorgsminister Eva Biaudet, representant för Finlands regering, förrättade in-  
vigningen av reliefen på  
skeppsbron 19 september och  
gav därmed officiell status åt  
minnesmärket, och därmed  
också åt RFK, Riksförbundet  
Finska Krigsbarn.**

Hennes högtidstal var noggrant förberett och nedskrivet. Hennes historieskrivning överensstämmer i stora delar med den allmänt vedertagna uppfattningen, även bland oss krigsbarn.



Omsorgsminister Eva Biaudet har omsorg om sina barn vid avtäckningen av minnesplattan. T h Pirkko Ahlin.

## Har ministern glömt oss?

Hon konstaterade att "krigsåren var en svår tid även för civilbefolkningen i Finland", med otrygga uppväxtförhållanden för barnen och brist på tillräcklig och näringsrik mat:

- När vinterkriget brutit ut började man i Sverige planera humanitär hjälp till Finland. Sverige erbjöd sig ta emot tusentals barn i privat-hem. I Finland ställde man sig först negativ till detta erbjudande eftersom man ansåg att det var viktigare med hjälp i form av varor och pengar. Dåvarande socialministeriet accepterade ändå förslaget, och man bildade en organisation för att sköta transporter till Sverige.

- Den första transporten skedde 15 december 1939. Fram till våren 1940 tog Sverige emot 12 000 finländare, därav 9 000 barn och 3 000 mödrar och åldringar.

- Efter vinterkriget ombesörjdes barnfrågorna av Hjälpkommittén för Finlands barn. I Sverige bildades också "Kommittén för finska sommarbarn", och i Finland var det Nordiska Hjälpcentralen och Mannerheims barnskyddsförbund som verkade. Barnflyttningsskommittén koordinerade transporter. I varje län fanns en lokal kommitté som efter läkarförslag valde ut de barn som skulle evakueras. Senare kunde man sända även barn som fått inbjudan till privata hem i Sverige.

- Socialministeriet fastställde urvalskriterierna. De vanligaste var

evakuering, sjukdom, stort barnantal, fadern vid fronten eller stupad. Det viktigaste var moderns egen värdering av hjälpbehovet. Barnens ålder bestämdes till högst 12 år. Nära 90 procent av barnen var under 10 år. Mödrarna fick medfölja endast om barnet var under tre år.

- Vid krigsslutet hade totalt cirka 70 000 barn evakuerats till Sverige. De flesta kom från Nylands och Viborgs län, vilka utsattes för de häftigaste bombningarna. Nära hälften av barnen kom från städer, och hälften av stadsbarnen kom från Helsingfors. Inbjudningar kom också från Danmark, Schweiz och Ungern, men endast till Danmark sändes nära 4 000 barn.

- Transporterna skedde både med båt och tåg, via Haparanda. Transporterna var tunga för barnen. Sjukdomar spreds. Man hade inte hunnit eller kunnat vaccinera alla barn före avresan.

- Tuberkulos och difteri var de värsta plågorisen och många barn dog. Det viktigaste var dock att barnen fick möjlighet att leva i fred och få tillräckligt med näringsrik mat. Detta hjälpte också barnens föräldrar när de fattade beslutet att sända barnen.

- Ända från början förhöll sig massmedierna i Sverige positivt till förflyttningarna av barnen. Då även befolkningen ställde sig positivt till förflyttningarna var utgångspunk-

ten för en trygg och sund uppväxtmiljö för barnen gynnsam. Detta har avspeglat sig även senare i krigsbarnens liv.

- Sålunda är uppfattningen att krigsbarnen skulle haft mera problem med att klara sig senare i livet än andra felaktig. Det är naturligt, om också mycket svårt, att man blev främmande för varandra, detta gällde både barnen och deras föräldrar. Det var det priset barnen betalade för en trygg uppväxtmiljö.

- Enligt en undersökning från förra årtiondet har krigsbarnen klarat sig rätt så bra i livet. Sambandet mellan de traumatiska händelserna i barndomen och psykiska och sociala problem i vuxen ålder är inte rätlinjigt, man har inte kunnat påvisa att barnen i allmänhet fått svåra men av förflyttningen.

- Klart är att man i dag tänker annorlunda om att separera barn från sina föräldrar. Som tumregel beträffande t ex adoptiv- och fosterbarn är att en separation alltid lämnar sår, men att dessa genom goda och trygga människorelationer kan läkas och balanseras upp, medan redan två separationer är betydligt svårare att kompensera.

- En skyddande faktor för barnen utgjorde de tillfredsställande människorelationerna som i allmänhet rådde i familjen och som skapade





en viktig grund för att barnen kunde bygga upp nya relationer i Sverige.

- Orsaken till att barnen måste skiljas både då de lämnade hemlandet och då de återvände kunde då även ur barnens synvinkel ofta kännas motiverad. Det var viktiga år med tanke på fysiskt och andligt växande, som tillbringades i Sverige.

- Många barn fick även ett nytt språk, svenska, det andra inhemska språket i vårt land, som senare blev användbart också hemma i Finland. Att byta språk, ev två gånger, var dock säkert inte alla gånger lätt.

- Krigsbarnens erfarenheter är säkert värdefulla då det gäller att hjälpa barn i dag som avskilts från sina föräldrar p g a konflikter.

- Med tanke på situationen i världen och i Europa i dag kan jag inte annat än att ännu en gång påminna om hur stort ansvar vi vuxna har för att förhindra våldsamma konflikter. Det är alltid barnen som blir offer.

- Då vi avtäckar minnesmärket över krigsbarnen kan vi göra det med tacksamhet och med belåtenhet över vårt västra grannland Sveriges och dess befolknings uppoffrande hjälp gentemot vårt lands nödställda mödrar och barn under de svåra krigsåren. Det kräver en djup solidaritet och stor förmåga till medkänsla att ställa upp för andra, ofta helt främmande familjer i nöd, genom att öppna sina hem och familjer för de finska krigsbarnen, så som man gjorde i Sverige.

Så långt Eva Biaudet.

Men, som påpekades redan i förra numret av denna tidning, förefaller ministern inte medveten om att cirka 15 000 finländska barn blev kvar i Sverige. Även om myndigheterna i Finland faktiskt hade räknat med att en del barn inte skulle återvända måste det chockerande stora antalet kännas mycket otillfredsställande.

Den undersökning som Eva Biaudet hänvisar till är Eila Räsänens från 1988, där hon jämför en grupp återvändande krigsbarn i Kuopio län med en grupp som stannade i Finland. Hon finner inga avgörande skillnader.

Men bortfallet i Räsänens enkätgrupp av krigsbarn var påfallande stort, och det finns skäl att tro att de som inte besvarade enkäten skulle "försämrats" resultatet.

## Minnesplattan som vykort



Minnesreliefen finns nu också på vykort, tryckt hos Trycktjänst i Karlstad AB. Vykorten säljs för 5 kr per styck plus porto. Beställ dem via Pirkko Ahlin, tel 054 - 158638.

501 personer fick enkäten, endast 379 svarade, ett bortfall på över 20 procent. Av de 568 som ursprungligen ingick i undersökningen var 37 döda, 10 saknades adress till och 20 fick man inte tag på.

Kontrollgruppen bestod av 144 personer.

De 15 000 som blev kvar i Sverige har inte blivit föremål för någon liknande undersökning. Dock har Lillemor Lagnebro gjort ett försök, men antalet "djupintervjuade" krigsbarn i hennes avhandling var avsevärt mindre. Hennes slutsats är emellertid att den anpassning som krigsbarnen (i Sverige) visar upp enbart är en anpassning på ytan, inte på djupet. Såren finns kvar, de är inte läkta.

Helt klart är att många finländska barn upplevde sin tillvaro i Sverige som enbart positiv. De som nu, på äldre dar, tycker sig ha problem är i första hand de barn som helt tappade både sitt språk och sin kontakt med hem, hemland och hemlandets kultur. Man söker sig tillbaka till sina rötter.

"Det är naturligt att man blev främmande för varandra. Det var det pris barnen fick betala för en trygg uppväxt", sa Eva Biaudet.

Det var inte bara det att de blev främmande för varandra. Det var värre än så.

Många krigsbarn ifrågasätter i dag om det var värt priset.

- Med uppsättandet av detta minnesmärke känner vi att vi efter 60 år har blivit officiellt erkända inte bara här i Sverige utan även i Finland, sa RFK-ordföranden Pirkko Ahlin vid invigningen.

- Vi känner glädje och stolthet att Finlands regering bistår oss med invigandet av vårt minnesmärke. Genom detta får vi, som en gång varit finska medborgare, en bekräftelse på att vi finns. Vi är inte längre bortglömda.

Att döma av Eva Biaudets tal är vi (15 000 som blev kvar) fortfarande (nästan) bortglömda.

Kai Rosnell



Irma Magnusson

Irmas berättelse:

## ***”Det bästa för mig var att stanna här”***

**J**ag föddes 1937 i Viborg, som på den tiden hade Finlands modernaste sjukhus med förlossnings- och hjärtklinik. Jag blev nöddöpt på grund av medfött hjärtfel. Läkarna hade sagt att jag skulle bli högst två år.

Ödet blev annorlunda.

1939 kom vi till Nieminen, som ligger ett par mil söder om Sordavala. Pappa Kalle hade övertagit fädernegården vid Ladoga. Där hade man tillverkat båtar, möbler, skor m.m.

### **Godsvagn**

Mitt första minne är när mamma Helmi och jag evakuerades i mars 1940. Vi åkte i en godsvagn, där det bara satt grå äldre män, mycket allvarliga. Jag förstod inte vad som pågick.

Vi kom till Vääksy. Där bodde vi i ett rum med en spis, en säng, ett bord och två stolar. I Vääksy fanns sedan tidigare min farbror med familj. Även han var förstas inkallad. Han var båtbyggare och meningen var att pappa och han skulle bli kompanjoner, om gården i Karelen måste lämnas.

En gång när pappa kom på permission minns jag väl. Vi gick till ett ställe där det var dans. En man som spelade dragspel saknade ena benet. På vägen hem var det mycket kallt. Månen lyste. Jag var så lycklig och höll mamma och pappa i händerna.

På sommaren 1941 föddes min bror Markku. Den dagen kommer jag mycket väl ihåg. Mamma fick en vete-fläta av faster och jag fick smaka.

På våren 1942 återvände vi till

# Hon miste sitt hem, sina föräldrar, sitt språk - men behöll sin livsvilja

Nieminen. Vi gick genom skogen sista biten. Då vi kom fram till grannbyn gav mamma till ett glädjerop, då hon fick se några som arbetade på åkern. Hon förstod att vi var på rätt väg.

### **Bilder på Stalin**

När vi kom hem till gården hade ryssarna, som bott där under tiden, tagit med sig allt, även dörrhandtagen. Vårt sovrum var tapetserat med tidningsurklipp på Molotov och Stalin.

Vi kunde bara skaffa en ko. Maten bestod av bröd och potatis. Jag blev tillsagd att gömma mig bakom ett träd om jag fick se en soldat med rött märke i mössan.

Terrorbombningar förekom ofta på kvällar och nätter. En bombkrater fanns alldeles bredvid skogsvägen till våra släktingar. Vid ett tillfälle såg jag ett plan störta i Ladoga med ett starkt ljussken.

En morgon när jag gick ut på trappan kom pappas styvmor med tre män före. Hon var beväpnad med k-pist. Det var ryska krigsfångar från Sordavala. De fick hjälpa till med jordbruket. De behandlades väl och ville inte återvända till Ryssland.

### **”Krama honom mycket”**

Sista gången pappa skulle återvända till fronten vaknade jag ensam i sängen – jag låg alltid jämte mamma. När jag kom ut i köket stod mamma och pappa och kramade varandra. Jag sade till mamma: ”krama honom mycket för du får aldrig se honom mer”. Pappa kom fram och lyfte upp mig. ”Du skall inte säga så

min lilla flicka”, sade han. Sedan tog han upp lillebror. ”När jag kommer hem nästa gång går du”. Jag sade: ”du får inte se honom gå”.

En söndag i början av oktober 1942 såg jag en hög militär komma på vägen från grannbyn med ett grått kuvert under armen. Jag förstod genast vad det innehöll.

### **Otröstlig**

Efteråt har det berättats att jag sprungit till pappas styvmor och yngre syskon, som bodde 1,5 km från oss, och berättat vad som hänt. Mamma blev helt tyst den dagen. Jag var otröstlig, har slakten berättat.

Pappa hade alla de egenskaper som en god far och medmänniska har. Jag minns honom alltid glad, han visslade och sjöng. Han lyfte upp mig på axlarna och skojade med mig. Sådan kärlek som det var mellan mamma och pappa har jag inte sett eller upplevt senare.

Olyckan inträffade bakom fronten när pappa skulle hoppa upp på en lastbil med soldater och timmerstockar. Han kom under ena bakhjulet och krossades. Några dagar senare var mamma för att se honom en sista gång. Hon berättade, att han hade en hög bark under huvudet i kistan.

Den dagen pappa skulle begravas kom min farbror och hämtade mig. Han var plutonchef och hade uniform och höga svarta stövlar. Jag tyckte han var sträng. När vi lämnade huset förstod jag inte varför vi lämnade mamma kvar. Jag har senare fått veta, att hon drabbades av hjärnblödning dagen innan.



**B**egravningen var på Sordavala hjältekyrkogård, nära kyrkan som brunnit 1940. Farbror och jag stod bland andra sörjande framför fyra vita kistor, som redan sänkts. Den andra från höger var pappas. På kistorna fanns inga blommor. Det var en grå höstdag.

Tiden som följde var mycket svår. Mamma var ofta sjuk och togs in på Sordavala sjukhus. En dag i början av augusti 1942 bad hon kvinnorna från grannbyn att elda i bastun. De knorrade för de höll på med skörden.

På kvällen kom en ung präst och gav henne nattvarden. Jag satt på ena sidan och grät. Prästen sade till mig: "mamma blir snart frisk". "Nej, hon går till pappa och gud". Då sträckte mamma ut sin hand mot mig och sade: "säg inte mot Irma för hon vet".

### Vit och stum

Dagen därpå var jag i skolan. Utanför stod två kvinnor och viskade över mitt huvud. Jag anade att det gällde mamma och sprang hem. Huset var tyst. I sovrummet låg mamma med en näsduk över ansiktet. Jag slet bort den. Mamma var vit och stum.

På eftermiddagen kom kvinnorna från byn för att tvätta henne. Jag stod i ett hörn och ropade: "akta mamma" när jag hörde lederna knaka. Mammans kista ställdes först i trädgården. Hon hade sått borstnejlikor och vi plockade en bukett och satte i hennes hand. Solen lyste så vackert. Kistan bars sedan upp till källaren. Jag förstod ej varför mamma inte kunde få ligga i huset.

Där bodde en kvinna i ena sovrummet. Hon såg till att min bror och jag fick mat. En barnsköterska från Sordavala kom då och då för att se till Markku. Hon hade fin uniform.

Några dagar senare var kvinnan med mig för att prova klänningen som jag skulle ha på begravningen. Den var av manchestersammet med många små svarta knappar.

### "Om jag sjönk..."

På hemväg låg jag i fören på båten. Jag plaskade med händerna i det mörka och varma vattnet. Jag tänkte: om jag rullade över relingen och ner i vattnet skulle tanten inte hinna få tag i mig. Jag ville till mamma och pappa och Gud. Men så kom tanken



*Fotografiet på den lyckliga familjen är ett kärt minne för Irma.*

att mamma inte ville det för jag hade min lillebror att ta hand om.

Till begravningen hade jag fått två buketter; tre orange gladiolus och en bukett höstflox. Meningen var att de sistnämnda skulle läggas i gravnen och de andra över. Jag gjorde tvärtom. På fråga varför svarade jag "skulle inte mamma ha de finaste blommorna".

### Höll mig i handen

Vid minnesstunden efteråt hade jag frågat farfars bror Aron om han kunde ta hand om mig. Han tyckte han var för gammal och dessutom änklings.

Jag träffade honom för cirka 20 år sedan vid en släkträff. Vi kunde inte tala med varandra - jag kunde inte finska. Men han satt och höll mig i handen hela eftermiddagen. Kanske tänkte han på den lilla flickan som ville stanna hos honom.

Mina tankar går ofta till denna tid och hur svårt mamma måste haft

det. Hon måste ha oroats över hur det skulle gå för min bror och mig.. Hennes egen släkt hade evakuerats och inte återkommit. Pappas styvmor och yngre syskon bodde visserligen i närheten men de hade nog inte så god kontakt har jag förstätt.

### Ett löfte

Farbror och pappa hade lovat varandra att ta hand om resp. familj om något skulle hända. Han tog oss med till Väaksy till sin familj, faster och tre barn i vår egen ålder. Vi var trångbodda och det var ont om mat.

Den tiden levde jag mest i dagdrömmar. Jag hade förlorat hem och föräldrar och ville till Sverige. Detta hade jag talat om redan i Karelen, berättade faster. Där fanns mat och fred.

Det beslöts, att jag skulle få åka till Sverige och "äta upp mig". Det behövdes nog för vid ankomsten till

*Forts på nästa sida* →

## *Irmas berättelse. Forts. från föregående sida*

Sverige vägde jag bara 16 kg, 7 år gammal. Framförallt farbror ville inte skicka med Markku. Men jag vägrade resa utan honom. Det slutade med att faster skrev under papperen när han var vid fronten.

I augusti 1944 följde farbror i alla fall med oss till en uppsamlingsplats, där vi lämnades. Vi hade som vägkost fått med oss två lemonad och smörgåsar. När vi satt på golvet och skulle äta satt bredvid oss två lite äldre pojkar, som inget hade. Jag gav dem ena flaskan och två smörgåsar.

Ofta har jag tänkt på dem och hur det gick för dem.

### **Nybakta bullar**

Av båtresan till Sverige minns jag inget. Vid ankomsten till Stockholm kom en soldat och gav just mig en påse mintkola, jag förstod inte varför.

Vi åkte tåg till Borås och den 4 aug. 1944 kom vi dit till en skola. Markku och jag fick bo på övervåningen. Han var nu tre år. Vi hade en finsk sköterska som läste aftonbön med oss varje kväll. Det bästa var när vi fick nygräddad bulle på eftermiddagen.

Efter 14 dagar skulle vi utplaceras. Vi fick våra adresslappar, Markku hade nummer 332, jag 333. Jag hörde "bröderna Johansson" första gången.

### **Var fanns Markku?**

**V**i var nio barn, som åkte tåg och buss till Ljungsarp, en socken 3 mil från Ulricehamn mot Småland. När vi kom fram kom min blivande fostermamma Elsa och satte mig på pakethållaren och cyklade genom en stor skog med röda lingon.

Elsa har berättat att jag hela tiden bankade henne i ryggen och ropade "Markku, Markku". Hon förstod inte vad jag ville.

När vi kom fram till gården var det många som skulle titta på flickan. Där bodde fem ogifta syskon, tre bröder och två systrar. Gården, den största i socknen och vackert belägen vid en sjö, ägdes av de två äldsta bröderna.

### **"Min tös"**

Kvinnorna beskådade mig, skratade och pekade. De tyckte väl att min

klänning, som jag fått i Borås, var alldeles för lång. Då kom John, den äldste brodern, från ladugården i sina blåkläder. Han tog mig i sin stora hand och tittade på mig med sina varma bruna ögon. De sade mig att det här är "min tös" och vi gick upp till det stora huset. Jag kom att betrakta honom som min fosterpappa så länge han levde.

Men var fanns Markku? Våra kläder var blandade i väskorna och på det viset förstod man att vi var syskon. Vi fick veta att han kommit till en familj fyra kilometer bort.

### **Förlorat allt**

Alla kände varandra på orten och Elsa och jag cyklade dit. Markku satt redan i sin blivande "systers" knä och var helt hemma. När vi åkte hem kändes det som jag förlorat allt.

En eftermiddag kom en grupp soldater på gårdsplanen. Jag ropade till Elsa "Ryssen, ryssen" och kröp in i linneskåpet. Det visade sig vara norrmän på väg till den närliggande skjutbanan. Just då förstod de inte min rädsla.

### **"Finnungar"**

Skolgången blev svår. Den första lärarinnan kallade oss "finnungar". Vi var sex krigsbarn i klassen. Men så småningom fick vi mer förstående lärare.

1946 eller 1947 kallades barnen tillbaka till Finland. Alla utom Markku och jag. Vi fick stanna tills vidare eftersom vi var föräldralösa. Mina "fosterföräldrar" ville gärna ha mig kvar och agerade för detta. Som ogifta kunde de inte adoptera mig.

Det blev i alla fall så att jag stannade hos dem. De har sett mig som en dotter och jag har upplevt dem som en stor trygghet i livet. John dog redan 1960 och Elsa 1996.

Markku stannade hos sin familj och bor med sin familj kvar i Ljungsarp.

### **Glädje och tårar**

1955 åkte jag till Finland första gången. Jag hade helt tappat språket men möttes av mycken glädje och många tårar. Jag återkom tre somrar i rad och kände mig väldigt klugen, men insåg att det bästa för mig var att stanna i Sverige.

Jag hade ju inte möjlighet att återvända till Karelen, som jag förknippar med skönhet, musik och känsla.

Jag har haft en dröm att få återse mitt barndomshem. Tyvärr verkar det praktiskt omöjligt. Byggnaderna är borta, markerna och vägarna igenväxta. Några av pappas yngre syskon kom efter en strapatsrik färd dit 1990 och fotograferade resterna av källaren.

### **Nostalgisk**

Jag utbildade mig till frisör, gifte mig och har två döttrar och hittills två barnbarn. Senaste trettio åren har vi bott i Lindome, utanför Göteborg.

**J**ag har ofta tänkt på hur annorlunda livet kunnat gestalta sig om mamma och pappa fått leva. Jag har lätt att bli nostalgisk.

Under åren har jag haft kontakt med pappas släktingar, speciellt med några kusiner som talar svenska. 1991 fick jag av en tillfällighet kontakt med mammas yngre syster; Aino. Hon bor i Kajaani. Mamma och hon hade brevväxlat flitigt.

Mammas önskan och förhoppning hade varit att jag skulle komma till henne. Men hon hade ingen möjlighet att ta hand om mig.

Moster Aino har bekräftat att mina minnesbilder från krigsåren är riktiga.

*Irma Magnusson, född Pulli.*

## *Kväll i tropikerna, i ett land där advent inte firas.*

Ett adventsljus lyser stilla  
ensamt mot blygrå himmel  
blixtar och skyfall  
bildar bakgrund  
blixtnär går ner  
träd knäcks  
regn strömmar  
slår mot rutan  
ensamt adventsljus  
flämtar skrämt  
blinkar, slocknar  
när strömmen bryts

*Soile (Sinikka) Vesterberg  
Queensland, Australien*

## Huldéns tankar är ute och går

Lars Huldén, professor i nordisk filologi, har gjort nyöversättningen av Kalevala, tillsammans med sin son Mats.

Nyligen turnerade Lars Huldén i Sverige och berättade om översättningsarbetet. Både roligt och intressant.

Svenskarna är att gratulera! Det är en fröjd att läsa den nya versionen. De finskspråkiga får nöja sig med det gamla originalet med mängder av ord och uttryck som är helt obegripliga numera och kräver en omfattande ordförklaring.

Den har naturligtvis varit absolut nödvändig för att Huldén över huvud taget skulle kunna förstå originaltexten.

Huldén har skrivit en hel del, både dikt och prosa. Han är mycket mångsidig, har också skrivit revytexter. Mest känd är han kanske, åtminstone för en svensk publik, för sina översättningar, däribland ett 20-tal finska schlagers till svenska.

- Ja, det är nog min främsta kulturgärning, skrattar Huldén.

Den roligaste formuleringen? "Var gång min tanke är ute och går", så enkel och så elegant träffande, i sången Ljuvliga ungdom, skriven och tonsatt av Kullervo Linna!

Den hörde vi aldrig under kriget - tillkomståret är 1949.

Kai Rosnell

*Elias Lönnrot bland runosångare i Karelen. Denna svartvita bild ger naturligtvis inte rättvisa åt Majja Kurlins vackra oljemålning.*

## Kura skymning med Kalevala och kantelemusik

"Kura skymning" gjorde man i Karlstad på stadsbiblioteket den 8 november. I samarbete mellan Föreningen Norden och biblioteken kuras skymning samtidigt på (nästan) alla bibliotek över hela Norden.

Prick kl 19 tändes ljuset på ett litet bord. "Gamle vise Väinämöinen..." deklamerade Anja Bergman med stor inlevelse och läste vidare ur Kalevala. Finlands nationalepos var nämligen ämnet för årets "kura skymning".

Vi var en skara på ca 50 personer (däribland några krigsbarn ur vår förening) som infunnit sig. Det blev en stämmingsfull stund. Anja läste ur dels en äldre upplaga av Kalevala, dels ur den nyöversatta upplagan.

När man hör orden "Gamle vise Väinämöinen" ryser det i mig och jag

blir på något sätt helt stilla. Jag blir berörd av en mytisk känsla som är svår att beskriva. Anja läste med äkta inlevelse flera av sångerna. Hon avslutade med orden:

**- För er som ännu inte läst Kalevala säger jag: Lycklig resa genom boken!**

Kvällen var inte slut där. Nu bjöds det på utsökta finska piroger med äggsmör och kaffe. Pirogerna hade bakats av Marjatta Ylpeura från Finska Föreningen. Gott!

Efter denna paus blev det musik och ännu mera diktläsning. "Kantelebyggarna" och Onerva Kiiveri från Västerås bjöd på ett underhållande program. Sam Halonen-Norlin med sina vänner i gruppen "Kantelebyggarna" spelade på sina egenhändigt byggda kanteleer.

## LJUVLIGA UNGDOM

När jag var barn var jag sorgfri och glad,  
då levde jag  
lycklig var dag.  
än kan de lyckliga dagarnas rad  
skänka åt minnet behag.

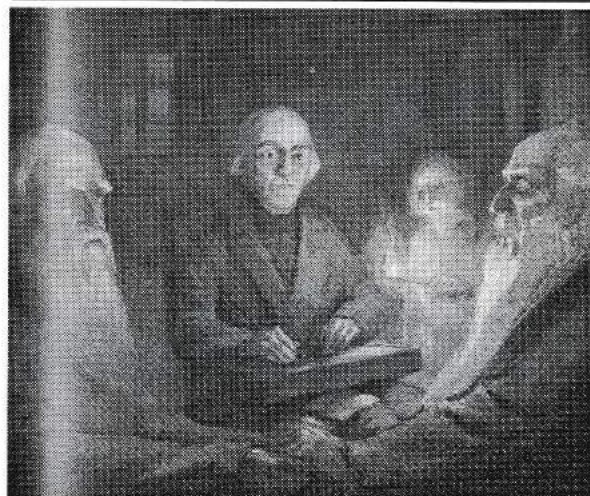
Ja, ljuvliga ungdom, dig har jag kvar  
som värme i hjärtat på äldre dar.

Saliga dag när i ungdomens vår  
jag fann min vän,  
fann kärleken.

Var gång min tanke är ute och går  
minns jag den dagen igen.

Ja, ljuvliga ungdom...

*Översatt från finskan: Lars Huldén.*



Vi fick höra finska melodier som anknöt till Runeberg m fl finska diktare. Onerva, klädd i vacker finsk folkdräkt, läste passande dikter därtill.

Sam påstod faktiskt något som fick oss värmlänningar att hoppa till: "Värmlandsvisan", som för oss värmlänningar nästan är helig, är från början en finsk melodi och har först spelats på kantele!

Som avslutning vågade sig gruppen på att spela denna visa. Vi blev rörda - det var vackert!

Tack, Anja, tack, Kantelebyggarna, tack Onerva, för denna stämmingsfulla kväll!

En av värmlänningarna (dock ej infödd)

Pirkko Ahlin

## Efterlysning

Åren 1944-45 var jag place-rad i tre olika barnhem, i Värnamo, Halmstad och Hud-dinge (Balingsta gård).

Alla ni som var på dessa stäl-len - ta kontakt med mig! Jag skulle gärna höra av er. På den tiden hette jag Sinikka Mäntysalo och kom från Honkajoki.

Jag kommer speciellt ihåg en flicka som hette Lisett, vi var all-tid tillsammans och du fick min röda kälke när jag åkte tillbaka till Finland. Det måste ha varit på Balingsta gård i slutet av 1945.

Du var lite äldre än jag och du försökte hjälpa mig i skolan.

Min adress:

*Sinikka Wirtala  
Målarvägen 5  
141 31 Huddinge*

## RFK-info 4/99

**Riksmötet 2000** planeras till **19-21 maj** i Skåne, preliminärt i Åhus, nära Kristianstad.

Skåneföreningen arbetar på att åstadkomma bästa möjliga villkor.

Boken "Impi från Suomussalmi" som recenserar i detta nummer byg-ger på en utställning av författaren Gunilla Bönner. Utställningen är vis-serligen tio år gammal men har bli-vit aktuell genom boken.

RFK planerar att till våren få ut-ställningen till Karlstad. Den finns nu hos Östergötlands Bildningsför-bund i Linköping. Förhandlingar pågår.

Om planerna går i lås informeras lokalföreningarna.

En ny **krigsbarnsrelief** har in-vigts. Det skedde lördag 27 novem-ber i Uleåborg (Oulu). Vi återkom-mer med mer information när vi fått sådan.

### MedlemsNytt

utkommer även nästa år. Utgivningsplanen ser ut så här:

## På gång i lokalföreningarna

### Skåne

**Självständighetsdagen**, den **6 december**, firas i Sjömanskyrkan i Malmö kl **18**. Övriga finska fören-ingar tillsammans med Finska för-samlingen i Malmö arrangerar.

### Göteborg

**Självständighetsdagen** firas på Lundby Gymnasium, Blackevägen 1, Göteborg, **söndag 5 december kl 17**.

**Karelskt julbord** söndag **12 de-cember** kl 14-17, Karelia-huset, Tättingegatan 16, tel 031-298051.

**Söndag 23 januari** visar Alpo Myrberger filmen **Järnvägen** hemma hos sig, adress Sågaregatan 1 B, Trollhättan. Filmen är gjord efter Juhani Ahos klassiska bok Rautatie. Anmäl om deltagande till Alpo, tel 0520-351 10.

**Årsmöte** **lördag 4 mars 2000 kl 13.00** i Medborgarhuset, Storstugan, Brahegatan 11, Göteborg.

### Mellansverige

**Medlemsträff 4 december kl 13.00** på Katajaiset, Lövudden, Väs-terås. Jultallrik, underhållning, triv-sam samvaro. Kontakta Gunnel Jo-hansson, tel 021-22058.

Finska Föreningen i Karlstad in-bjuder till **finskt julbord** (hemlagat) **söndag 19 december kl 15.00** i Café Gjuteriet. Kostnad 150 kr. Anmälan till Marjatta Ylipeura, tel 054-518857, senast 12 dec. Kontaktperson Pirkko Ahlin, 054-158638.

### Stockholm

**Lördag 11 dec kl 14.00. Julfest**, Kristinehovs Malmgård.

Preliminärt program för våren 2000: sista torsdagen varje månad på Kristinehovs Malmgård, mjukstart kl 18.

**27 januari: Karelska piroger och finsk tango!** Buffé 50:-.

**24 februari: Pojkarnas afton** med Auvo Klefström. Samma datum för 66 år sedan avskaffades sprit-förbudet i Finland. Läge för ärter med punsch, 50:-.

**30 mars: Årsmöte**, start kl 18.

**27 april: Önskeprogram.** Med-lemmarna ombeds framföra förslag till festkommittén.

**27 maj** (lördag kl 14): **Vårfest.**

### Gävle-Dala

Föreningen fortsätter med Reino Heino som tf ordförande. Sekreterare är Irja Olsson, tel 026-167678.

**Lördag 4 dec kl 13** arrangerar men en **musikalisk träff** på Cassels Donation, Grängesberg, med allsång och förtäring.

## Tänker du FLYTTA?

Meddela redaktionen.  
Annars missar du  
tidningen!

??!

**Har du synpunkter?  
Vill du delta i debatten?  
Hör av dig till redaktionen!**

# Böcker i RFK:s bibliotek

RFK har vid olika tillfällen erhållit böcker m m som gåva. Här är en förteckning över vad som finns.

Böckerna förvaras t v hos ordföranden. Om det är möjligt, av praktiska skäl, kommer böckerna att finnas tillgängliga under riksmöten.

**Bengt Nordell: De sista offren** - en bok om finländska krigsinvalid i Sverige och svenska hjälpen till Finland 1939-1945. (Gåva 27/4 -97.)

**Bengt Nordell: Viimeiset uhrin** - Suomen sotien invalidit Ruotsissa ja Ruotsin apu Suomelle

**Matkalla Kodista Kotiin.** Sotalapset muistelevat. (Gåva från bokens redaktör **Leila Lehtiranta** 26/4 -97.)

**Suomi - Finland.** (Gåva från Åbo-nejdens krigsbarn 27/4 -97.)

**G. Mannerheim: Minnen, del 1, 1882-1930, och del 2, 1931-1946.** (Gåva från Helsingforsnejdens krigsbarn 26/4 -97.)

**Kertokaa siitä lapsillenne...** Kirja juutalaisten joukkotuhosta Euroopassa 1939-1945 (Gåva från **Levande historia**, regeringskansliet, 1998).

**Musik i Norden.** Föreningen Norden, Kungl. Musikaliska Akademin. (Gåva från Föreningen Norden 1998.)

**En gång krigsbarn.** Sinikka Vesterberg, utgiven hösten 1998.

**Hälytys.** Helmi Erving-Odelberg, utkom hösten 1998.

**Impi från Suomussalmi - Finlandsbarn i Sverige 1944-1945** (bilderbok). Gunilla Bönner 1999. (Gåva från förf.)

**Ljusstake.** (Gåva vid Riksmötet 1998.)

## Gåvor vid invigningen

I samband med invigningen av minnesreliefen 19 september 1999 fick RFK följande gåvor:

Centralföreningen Finska Krigsbarn i Finland, genom Pentti Knuutinen:

**C.J.Gardberg - Karl Palsila: SVEABORG.**

Helsingforsnejdens Krigsbarn, genom Pertti Kavén:

**Karl Sahlgren: KRIGSBARN,** videofilm från Finlands rundradio (finns till utlåning).

Mellersta Finlands Krigsbarnsförening, genom Pauli Lampinen:

**En bok om JYVÄSKYLÄ.**

Lahtisföreningen Finska Krigsbarn, genom Teuvo Halme:

**Bordsstandar,** Lahden Seudun Sotalapset ry 1995.

Björneborgsföreningen Finska Krigsbarn, genom Annikki Tanner:

**Tavla: KRIGSBARNS-RELIEFEN I PORI.**

Vid invigningen uppvaktade även **Krigsveteranerna i Lahtis, Österbottens krigsbarnsförening och Krigsbarnsföreningen i Åbo** med blommor.

Från **FRIS** (Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige) fick RFK en penninggåva på 500 kr.

## Litteratur på Internet

Förteckningen över litteratur om krigsbarn är lång. En nyligen uppdaterad lista, fördelad på skönlitteratur och facklitteratur, finns på internet:

[www.immi.se/biblio/krigsbarn.htm](http://www.immi.se/biblio/krigsbarn.htm)

Den kan även rekvideras från redaktionen. Bifoga frankerat kuvert.

## Riksförbundet Finska Krigsbarn 1999

Ordf. **Pirkko Ahlin**, John Ericssonsg. 55, 652 19 KARLSTAD. Tel 054-158638.

Lokalavdelningar:

**Finska Krigsbarn i Gävle-Dala (FKGD):**

Tf ordf. Reino Heino, Valhallav. 19 A, 811 40 SANDVIKEN. Tel 026-250319.

**Finska Krigsbarn i Mellansverige (FKMS):**

Ordf. Raimo Berglund, Välljärmsg. 240, 724 73 VÄSTERÅS. Tel 021-354507.

**Göteborgsföreningen Finska Krigsbarn, (GFK):**

Ordf. Pentti Käppi, Sjögången 30, 421 71 V FRÖLUNDA. Tel 031-291688.

**Direktanslutna till RFK (RFK):**

Kontakt: Raimo Artman, Peiponpolku 9, FIN-53 650 LAPPEENRANTA. Finland. Tel 00358-5-4569580.

**Stockholmsföreningen Finska Krigsbarn (SFK):**

Ordf. Sinikka Ortmark-Almgren, Furusundsg. 18, 115 37 STOCKHOLM. Tel 08-6615808.

**Skåneföreningen Finska Krigsbarn (SKFK):**

Ordf. Kostu Markkanen, Ribetuatorp, 297 94 DEGEBERGA. Tel 044-352412.

Dessutom finns följande två föreningar icke anslutna till RFK:

**Vätterbygdens Finska Krigsbarn:**

Ordf. Väinö Bistsjö, Box 115, 520 40 FLOBY. Tel 0515-41223.

**Finska Krigsbarn i Norrland:**

Ordf. Oiva Boström, Kronoskogs. 43, 902 51 UMEÅ. Tel 090-32433.

Avs: RFK  
c/o Kai Rosnell  
Kölängsvägen 10  
741 42 Knivsta

**B-POST**

# Hon tog emot oss redan vid den första transporten

Text: Kai Rosnell. Bild: Ari Kunnari.



**Kvinnan i gammal lottadräkt som var med vid avtäckningen av minnesplattan vid Skeppsbron - vem är hon?**

Många kände igen den grå dresen från barntransporterna under kriget och undrade.

Vi har naturligtvis svaret: **Erna Sinclair**, 78, Stockholm.

Hon var med redan 1939 och tog emot finska krigsbarn i Stockholm.

- Jag tjänstgjorde på Anglais, hotellet som användes som övergångshem för de finska barnen.

Erna Naessén, som hon hette då, var lotta i Älvkarleby men fick åka till Stockholm just för de finska barnens skull, liksom många andra lottor från hela Sverige.

Hon arbetade i omgångar med barnen, var med och tog emot dem, hjälpte dem med bad och läkarundersökningar, innan barnen slussades vidare till sin bestämmelseort ute i landet.

- Det var tragiskt att se barnen. De var ofta sjuka och i väldigt dåligt skick, med potatismage, minns Erna.

- Men de var inte särskilt ledsna. Syskonen höll sig till varandra. Vi tog ut dem på promenad i Humlegården.

En liten flicka kom Erna att fästa sig vid speciellt, Tuula hette hon.

Vid en krigsbarnsträff i Stockholm nyligen tyckte sig Erna känna igen denna Tuula.

Mycket riktigt, det var samma flicka som hon fäst sig vid på hotell Anglais år 1944. Då var Tuula Toikka tre och ett halvt år!

- Jag minns mycket klart att jag satt på en fönsterbräda och tittade ut över Humlegården, men det är nog allt jag minns från den vistelsen, säger Tuula.

Erna var också med att eskortera de finska barnen en bit på väg hem. Hon följde med tågtransporter från Gävle till Haparanda där man överlämnade barnen till finsk personal.

- Då var barnen glada och förvåntansfulla inför hemresan. Många hade glömt finskan, kunde enbart svenska.

Vieno Aue, 78, deltog i samma träff och berättade om verksamheten

på finländsk sida. Hon var bl a med i Karelen och tog emot barn direkt ur moderns famn.

- Mammorna hade i all hast tvingats lämna sitt hem, de hade inga tvättmöjligheter, ingen mat, de var förtvivlade, och lämnade över byltena med orden: ta hand om mitt barn!

Alternativen, i den mån sådana fanns, föreföll klart sämre.



Arbetarbladet i Gävle onsdagen den 27 augusti 1945. Erna Naessén (senare Sinclair) eskorterar krigsbarn på tåget mot Haparanda.